

3. Vastake allika andmete ja teadmiste põhjal. (4 p)

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimised 2009

KOV arv	226
Valimisringkondade arv	234
Erakondi osaleb	8
Erakondade nimekirjade arv	588
Valimisliitude nimekirjade arv	324
Üksikkandidaatide arv	159
Kandidaatide arv kokku	15 322
Valijate arv	1 094 317
Hääletanute arv	662 813
Hääletamisel osalenute %	60,6

<http://vvk.ee/varasemad/?v=kov09>

3.1. Mis aastal toimusid viimased ja mis aastal toimuvad järgmised kohaliku omavalitsuse volikogude valimised? 1 p

1) Viimased: _____ aastal 2) Järgmised: _____ aastal

3.2. Nimetage kohaliku omavalitsuse üksused. 1 p

3.3. Kes peale erakondade saavad osaleda kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel? 1 p

1) _____

2) _____

3.4. Otsustage, kellel on Eestis õigus Rae valla volikogu valimistel hääletada (+), kellel mitte (-). 1 p

	(+/-)
Rae valla püsielanikust Soome kodanik	
teise omavalitsuse püsielanikust Eesti kodanik	
Rae valla püsielanikust Vene Föderatsiooni kodanik	
Rae valla püsielanikust kodakondsuseta isik	
Rae valla püsielanikust Eesti kodanik	

4. Eesti Vabariigi põhiseadus (3 p)

4.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse 20. aastapäeval 2012. aastal kerkis üles küsimus põhiseaduse kaasajastamisest. Nimetage põhiseaduse muutmise kaks võimalust. 2 p

1) _____

2) _____

4.2. Nimetage üks Eesti Vabariigi põhiseaduslik institutsioon, mis teostab põhiseaduslikkuse järelevalvet. 1 p

Täidab
hindaja

HINDAJA KOOD

EKSAMITÖÖ KOOD

2. OSA

28 PUNKTI

I. NÜÜDISÜHISKOND (15 P)

1. Ühiskonna sektorid (5 p)

1.1. Märkige tabelisse iga näite järele, kas see iseloomustab esimest (E), teist (T) või kolmandat ühiskonnasektorit (K). 3 p
8 õiget – 3 p, 6–7 õiget – 2 p, 2–5 õiget – 1 p

Näited	E/T/K
Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused	
Osäühingud	
Erakonnad	
Avalik-õiguslikud institutsioonid	
Aktsiaseltsid	
Ametiühingud	
Munitsipaalteenused	
Kutseliidud	

1.2. Nimetage üks võimalus, millega kolmas sektor saab mõjutada poliitikat. 1 p

1.3. Selgitage näite abil, kuidas kolmas sektor on ühtlasi tööandja. 1 p

2. Eesti kultuuri jätkusuutlikkus (2 p)

Eesti jätkusuutlikkuse arendamise üks eesmärgi on eesti kultuuri elujõulisuse tagamine.

2.1. Milline Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahv toetab põhiseaduse preambulis toodud eesmärki – tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade? 1 p

§ _____

2.2. Missugune probleem ohustab märkimisväärselt eesti kultuuri elujõulisust? Põhjendage. 1 p

Probleem: _____

Põhjendus: _____

1 p

1 p

1 p

1 p

2 p

1 p

SA INNOVE

RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2013

Täidab
hindaja

3 p

1 p

1 p

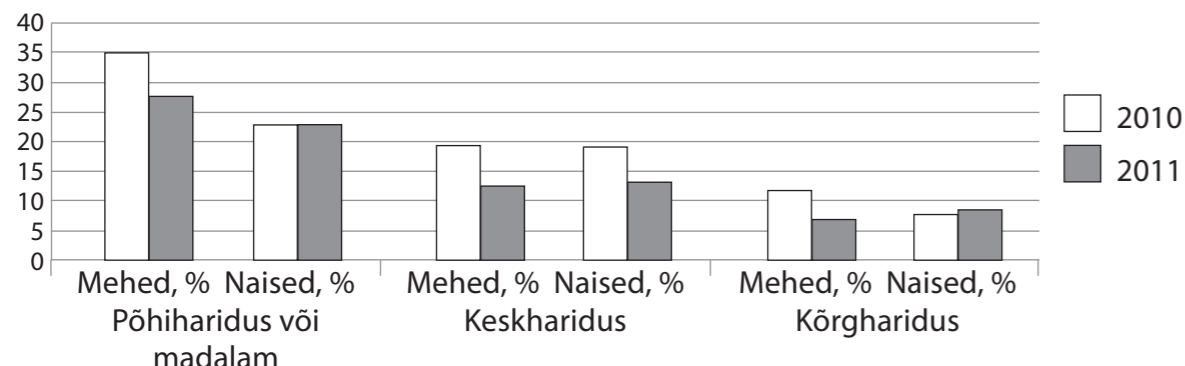
1 p

1 p

3. Ühiskonna sotsiaalsed probleemid (4 p)

Vastake allika andmete ja teadmiste põhjal.

Meeste ja naiste töötuse määr haridustaseme järgi aastatel 2010–2011

http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=TKL23&ti=MEESTE+JA+NAISTE+T%D6%D6TUSE+M%C4%C4R+JA+T%D6%D6TUSE+L%D5HE+HARIDUSTASEME+J%C4RGI&path=../Database/Sotsiaalelu/14>Toelukvaliteet/10Tooturu_lehed/&lang=2

3.1. Tehke diagrammi andmete põhjal kaks järeldust. 2 p

1) _____
2) _____

3.2. Nimetage üks sotsiaalse tõrjutuse põhjus peale madala haridustasme. 1 p

3.3. Nimetage üks meede, mida riik või kohalikud omavalitsused on rakendanud sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks. 1 p

4. Riigi jätkusuutlikkus (4 p)

226 omavalitsusüksust on täna need tükid, millest Eesti ametlikult koosneb. Ehkki vallad ja linnad on jätkuvalt olulised kohaliku elu korraldajad, sõidetakse neist üha enam läbi või minema, sest seal ei ole töökohti, head kooli ega nõutava tasemega isikuteenuseid. /.../ Kui inimesel ei ole poole tunni sõidu kaugusel tööd ja tema lapsel korralikku kooli, siis ta lahkub. Eesti piires Harju maakonda, kus samuti teenuseid napib, või siis hoopis välismaale.

<http://statistikaamet.wordpress.com/tag/aaremaastumine/>

4.1. Sõnastage allika põhjal kaks probleemi. 2 p

1) Probleem: _____

2) Probleem: _____

Täidab hindaja

2 p

1 p

1 p

2 p

4.2. Esitage üks poolt- ja üks vastuargument väitele, et Eesti riik peab ääremaastumisse sekkuma. 2 p

Poolt: _____

Vastu: _____

Täidab hindaja

1 p

1 p

II. ÜHISKONNA VALITSEMINE (13 P)

1. Suhtlemine riigi- ja kohalike asutustega (2 p)

Millisesse riigi- või kohaliku omavalitsuse asutusse peab alljärgnevate toimingute sooritamiseks pöörduma? Kirjutage toimingu järelle asutuse number.

5 õiget – 2 p, 2–4 õiget – 1 p

Toiming	Asutuse number
Tuludeklaratsiooni esitamine	
ID-kaardi taotlemine	
Töötuna arvele võtmine	
Eraisiku vastu hagi esitamine	
Toimetulekutoetuse taotlemine	

- 1 Maksu- ja Tolliamet
- 2 Statistikaamet
- 3 Politsei- ja Piirivalveamet
- 4 Maavalitsuse kantselei rahvastikutoimingute talitus
- 5 Teabeamet
- 6 Töötukassa
- 7 Maakohus
- 8 Riigikohus
- 9 Kohaliku omavalitsuse sotsiaalabi osakond
- 10 Sotsiaalkindlustusamet
- 11 Haigekassa

2 p

2. Eesti riigikaitse (4 p)

2.1. Nimetage Eesti riigikaitse peamine eesmärk. 1 p

1 p

2.2. Eesti riigikaitse iseloomustamiseks on öeldud, et iseseisev kaitsevõime on meie riigikaitse kilbiks ja mõõgaks on kollektiivkaitse.

Nimetage institutsioon/organisatsioon, mis tagab Eestile 2 p

1) iseseisva kaitsevõime (kilp): _____
2) kollektiivkaitse (mõök): _____

2 p

2.3. Tooge üks näide tsiviiljuhtimise rakendamise kohta Eesti riigikaitstes. 1 p

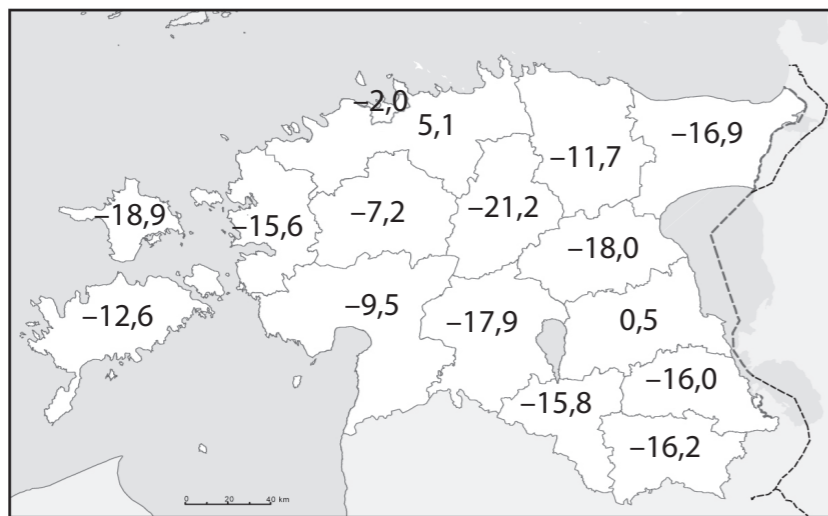
1 p

SA INNOVE
RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2013

2. Rahvaloenduste andmete võrdlemine (7 p)

Vastake allika andmete ja teadmiste põhjal.

2000. a rahvaloenduse andmete võrdlus 2011. a loenduse andmetega

<http://www.stat.ee/63779>

2.1. Nimetage kaks maakonda, mille elanikkond on kasvanud. 2 p

1) _____ maakond

2) _____ maakond

2.2. Kas Eesti pealinna elanike arv on kasvanud või kahanenud? Märkige õige variant ristiga (+). 1 p

Kasvanud

Kahanenud

2.3. Nimetage kolm maakonda, mille rahvaarv on enim vähenenud. 3 p

1) _____ maakond

2) _____ maakond

3) _____ maakond

2.4. Nimetage üks Eesti rahvaarvu vähenemisest tulenev tagajärg riigile. 1 p

Täidab
hindaja

2 p 18

1 p 19

3 p 20

1 p 21

SA INNOVE

RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETAJATE 2013

HINDAJA KOOD

EKSAMITÖÖ KOOD

3. OSA

27 PUNKTI

III. ÜHISKONNA MAJANDAMINE (15 P)

1. Majanduse mõisted (2 p)

Kirjutage selgituse järel mõiste.

- 1) majandussüsteem, kus hüviste pakkumise ja nõudluse suhe ning tootjate konkurents määravad hinnad ja kaubavaliku – _____
- 2) makromajanduspoliitika osa, mille eesmärgiks on mõjutada majanduse arengut maksude ja eelarvekulutuste kaudu – _____

2 p 1

2. Inflatsioon (6 p)

2.1. Leidke igale tabelis toodud mõistele sobiv selgitus. Kirjutage mõiste alla selgituse number. 1 p

inflatsioon	deflatsioon	inflatsioonimäär

1 p 2

1 riigi keskmise hinnataseme jätkuv langus	4 riigi keskmise hinnataseme suhe SKP-sse
2 keskmise hinnataseme protsentuaalne muutus baasperioodiga võrreldes	5 indeks, mis iseloomustab tarbekaupade ja tasuliste teenuste hindade muutust
3 riigi keskmise hinnataseme stabiilsus	6 riigi keskmise hinnataseme jätkuv kasv

2.2. Tooge üks positiivne ja üks negatiivne näide selle kohta, kuidas inflatsioon mõjutab üksikisiku toimetulekut. 2 p

1) Positiivne: _____

1 p 3

2) Negatiivne: _____

1 p 4

2.3. Nimetage üks üldise hinnataseme tõusu põhjus. 1 p

1 p 5

2.4. Nimetage kaks riiklikku maksu Eestis, mille tõstmine kergitab kauba või teenuse hinda. 2 p

1) _____

2) _____

2 p 6

3. Välismaajandus (4 p)
Vastake allika andmete ja teadmiste põhjal.

Eesti peamised väliskaubanduspartnerid 2012. aasta septembris

Sihtriik	Eksport, mln eurot	Osatähtsus, %	Saatjariik	Import, mln eurot	Osatähtsus, %
Kokku	1 128,0	100	Kokku	1 161,4	100
1. Rootsi	182,9	16	1. Soome	176,2	15
2. Soome	156,0	14	2. Saksamaa	119,5	10
3. Venemaa	152,1	13	3. Leedu	115,3	10
4. Läti	98,2	9	4. Läti	114,6	10
5. USA	75,6	7	5. Rootsi	112,6	10

<http://www.stat.ee/57445>

- 3.1. Millisesse riiki tarniti Eestist 2012. a septembris kõige rohkem kaupa? 1 p

1 p

- 3.2. Milline Euroopa Liidu väline riik oli 2012. a septembris Eesti suurim kaubanduspartner? 1 p

1 p

- 3.3. Kas Eesti väliskaubandusbilanss oli 2012. a septembris positiivne või negatiivne? Tähistage õige vastusevariant ristiga (+). Selgitage, milliste tabelis toodud andmete põhjal seda järeldasite. 1 p

Positiivne

Negatiivne

Selgitus: _____

1 p

- 3.4. Põhjendage, miks kuulub enamik Eesti väliskaubanduspartneritest Euroopa Liitu. 1 p

1 p

4. Kohustuslikud kindlustusmaksed (3 p)

- 4.1. Kui suur on töötajate töötuskindlustusmaks määr 2013. aastal? 1 p

_____ % töötaja brutopalgast

1 p

- 4.2. Mis on töötuskindlustusmaks eesmärk? 1 p

1 p

Täidab hindaja

- 4.3. Nimetage peale töötuskindlustusmaks veel üks töötaja brutopalgast kinnipeetav kohustuslik kindlustusmaks, mille abil töötaja kindlustab end sotsiaalsete riskide vastu. 1 p

Täidab hindaja

1 p

IV. INDIVIID ÜHISKONNAS (12 P)

1. Kodakondsus (5 p)

- 1.1. Nimetage kaks tingimust, mis tuleb täita Eesti kodakondsust naturalisatsiooni korras taotleval inimesel. 2 p

1) _____

2) _____

2 p

- 1.2. Kas naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse saamise tingimusi peaks lihtsustama? Põhjendage oma arvamust. 1 p

Pigem peaks lihtsustama

Pigem ei peaks lihtsustama

Põhjendus: _____

1 p

- 1.3. Nimetage Eesti Vabariigi põhiseaduslik õigus, mis laieneb üksnes sünnijärgsetele kodanikele. 1 p

1 p

- 1.4. Kas tabeli kõrval toodud õigused on igäühe või kodanikuõigused? Märkige tabelisse õiguste ees toodud numbrid. 1 p

Igäühe õigus	Kodanikuõigus

- 1 õigus kuuluda erakonda
- 2 õigus koonduda mittetulundusühingutesse
- 3 õigus osaleda riigikogu valimistel
- 4 õigus riigi ja seaduse kaitsele

1 p

SA INNOVE

RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2013

2. Euroopa Liidu kodakondus (4 p)

Vastake allika ja teadmiste põhjal.

Europarlament kuulutas 2013. aasta Euroopa kodanike aastaks

23. oktoobril hääletas Euroopa Parlament ettepaneku üle nimetada 2013. aasta Euroopa kodanike aastaks. Selleks, et tõsta inimeste teadlikkust Euroopa Liidu kodanike õiguste kohta, eriti selles osas, mis puudutab õppimist, töötamist, ettevõtlust või pensioniõigusi teistes Euroopa Liidu liikmesriikides, korraldatakse aastaringseid üritusi.

Järgmisel aastal tähistatakse 20 aasta möödumist Euroopa Liidu kodakondsuse loomisest. Kõikidele Euroopa Liidu kodanikele on lepingutega antud mitmeid õigusi, nagu näiteks õigus vabalt liikuda ja elada teises liikmesriigis, õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel ning elukohajärgse liikmesriigi kohalikel valimistel. /---/

<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/europarlament-kuulutas-2013-aasta-euroopa-kodanike-aastaks.d?id=65157846>

2.1. Miks kuulutati 2013. aasta Euroopa kodanike aastaks? 1 p

1 p

2.2. Tooge üks näide Euroopa Liidu kodakondsusega kaasnevate poliitiliste õiguste kohta. 1 p

1 p

2.3. Tooge üks näide Euroopa Liidu kodakondsusega kaasnevate hüvede kohta (peale avatud tööturu võimaluste). 1 p

1 p

2.4. Mis aastast alates on Eesti kodanikud Euroopa Liidu kodanikud? 1 p

_____ aastast

1 p

3. Inimõiguste kaitse (1 p)

Nimetage kaks rahvusvahelist organisatsiooni (lühend või täisnimi), mille peamiseks ülesandeks on inimõiguste kaitse.

1) _____

2) _____

1 p

Täidab
hindaja

HINDAJA KOOD

EKSAMITÖÖ KOOD

4. OSA

25 PUNKTI

V. NÜÜDISMAAILMA MITMEPALGELISUS (12 P)

Täidab
hindaja

1. Multikultuursus (4 p)

1.1. Nimetage kaks multikultuurse Euroopa kujunemise põhjust. 2 p

1) _____

2) _____

2 p

1.2. Multikultuursus ise ei põhjusta vägivalda, küll aga võib kultuuriliselt eristuvate rühmade kooselus esineda üksteisele vastandumist ning siis võib konflikt kergelt tekkida.

Nimeta eeltoodud mõtte põhjal ühiskonna multikultuursusest tulenevate probleemide peamine põhjus. 1 p

1 p

1.3. Kas nõustute väitega, et edukas integreerumine on kahepoolne protsess? Põhjendage. 1 p

Pigem jah

Pigem ei

Põhjendus: _____

1 p

2. Vabatahtlik tegevus (2 p)

Euroopa vabatahtlik teenistus võimaldab noortel töötada vabatahtlikuna välisriigis 2–12 kuud.

Nimetage kaks karjääri kujundamise võimalust, mida annab noortele vabatahtlik töö välismaal.

1) _____

2) _____

2 p

SA INNOVE

RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETAJA 2013

3. Globaliseerumine (2 p)

Globaliseerumise debatis esineb kaks vastanduvat seisukohta:

- 1) globaliseerumine on soovitatav/ihaldusväärne protsess, seda ei ole võimalik peatada ning sellest võidab kogu maailm;
- 2) globaliseerumisest saavad paljude arvelt kasu vähesed.

Märkige ristiga (+), kumba seisukohta pooldate.

Esimene seisukoht Teine seisukoht

Põhjendage seisukohta kahe argumendiga.

- 1) _____
- 2) _____

Täidab
hindaja

2 p 5

4. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (4 p)

4.1. IKT laialdane levik ja kättesaadavus pakub hulgaliselt nii positiivseid kui ka negatiivseid võimalusi. Tooge mõlema kohta üks näide. 2 p

Positiivne: _____

Negatiivne: _____

2 p 6

4.2. Tooge üks näide IKT võimaluste rakendamise kohta Euroopa Liidu sisese koostöö korraldamisel. 1 p

1 p 7

4.3. Selgitage ühe näite abil, kuidas digitaalne lõhe mõjutab maailma ebaühtlast arengut. 1 p

1 p 8

VI. RAHVUSVAHELINE SUHTLEMINE (13 P)

1. Euroopa riigid. Töö kaardiga (8 p)

Tabelis on kaardil märgitud riikide numbrid. Kirjutage numbrite järel riik ning märkige, kas see kuulub (+) või ei kuulu (-) Euroopa Liitu, euroalasse ja NATOsse. 4 õiget vastust reas – 2 p; 2–3 õiget reas – 1 p; vale riik – rida 0 p.

SA INNOVE

RIIGIEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2013

Nr kaardil	Riik	EL liige (+/-)	Euroala liige (+/-)	NATO liige (+/-)
41				
29				
8				
38				

Täidab
hindaja

2 p 9

2 p 10

2 p 11

2 p 12